

HỌC VIỆN NÔNG NGHIỆP VIỆT NAM

NGUYỄN HỮU THỌ

**NGHIÊN CỨU HOÀN THIỆN CHÍNH SÁCH
KHUYẾN NGŨ NHẪM PHÁT TRIỂN NUÔI TRỒNG
THỦY SẢN VÙNG VEN BIỂN BẮC BỘ**

LUẬN ÁN TIẾN SĨ

NHÀ XUẤT BẢN ĐẠI HỌC NÔNG NGHIỆP - 2016

HỌC VIỆN NÔNG NGHIỆP VIỆT NAM

NGUYỄN HỮU THỌ

**NGHIÊN CỨU HOÀN THIỆN CHÍNH SÁCH
KHUYẾN NGŨ NHẪM PHÁT TRIỂN NUÔI TRỒNG
THỦY SẢN VÙNG VEN BIỂN BẮC BỘ**

Chuyên ngành: Kinh tế nông nghiệp

Mã số: 62 62 01 15

Người hướng dẫn khoa học:

1. PGS.TS. Nguyễn Nguyên Cự

2. TS. Đinh Văn Đăn

HÀ NỘI, 2016

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi; các kết quả nghiên cứu trong luận án là trung thực, khách quan và chưa từng dùng để bảo vệ lấy bất kỳ học vị nào.

Tôi xin cam đoan các thông tin và số liệu trích dẫn trong luận án đều đã được chỉ rõ nguồn gốc.

Hà Nội, ngày tháng năm 2016

Tác giả luận án

Nguyễn Hữu Thọ

LỜI CẢM ƠN

Trong thời gian học tập, nghiên cứu và hoàn thành luận án, tôi đã nhận được sự giúp đỡ của nhiều cơ quan và cá nhân trong cũng như ngoài cơ sở đào tạo. Nhân dịp này, tôi xin gửi lời cảm ơn sâu sắc tới:

- Ban Giám đốc và Ban Quản lý đào tạo, Học viện Nông nghiệp Việt Nam, Bộ Nông nghiệp và Phát triển nông thôn;
- Lãnh đạo và thầy cô giáo Khoa Kinh tế và Phát triển nông thôn, Học viện Nông nghiệp Việt Nam;
- Lãnh đạo và thầy cô giáo Bộ môn Kinh tế nông nghiệp và Chính sách, Khoa Kinh tế và Phát triển nông thôn, Học viện Nông nghiệp Việt Nam;
- Một số cán bộ lãnh đạo và chuyên viên khuyến nông, khuyến ngư, cán bộ nông nghiệp đang công tác tại Trung tâm Khuyến nông Quốc gia và các địa phương vùng nghiên cứu, gồm: Quảng Ninh, Hải Phòng, Thái Bình, Nam Định và Ninh Bình;
- Lãnh đạo Viện Nghiên cứu Quản lý kinh tế Trung ương, một số cán bộ quản lý, nhà khoa học, bạn bè, đồng nghiệp và gia đình.

Đặc biệt, tôi luôn ghi ơn và bày tỏ lòng kính trọng tới tập thể người hướng dẫn khoa học đó là PGS.TS. Nguyễn Nguyên Cự và TS. Đinh Văn Đăn; các thầy đã luôn động viên, tận tình hướng dẫn và giúp đỡ tôi trong suốt quá trình thực hiện luận án.

Hà Nội, ngày tháng năm 2016

Nghiên cứu sinh

Nguyễn Hữu Thọ

MỤC LỤC

Lời cam đoan	i
Lời cảm ơn	ii
Mục lục	iii
Danh mục chữ viết tắt	vi
Danh mục bảng	vii
Danh mục đồ thị	x
Trích yếu luận án	xi
Thesis abstract	xiii
PHẦN 1 MỞ ĐẦU	1
1.1 Tính cấp thiết của vấn đề nghiên cứu	1
1.2 Mục tiêu nghiên cứu	4
1.3 Đối tượng và phạm vi nghiên cứu	4
1.4 Những đóng góp mới của luận án	5
PHẦN 2 TỔNG QUAN VỀ NGHIÊN CỨU HOÀN THIỆN CHÍNH SÁCH KHUYẾN NGƯ NUÔI TRỒNG THỦY SẢN VÙNG VEN BIỂN	6
2.1 Cơ sở lý luận về hoàn thiện chính sách khuyến ngư nuôi trồng thủy sản vùng ven biển	6
2.1.1 Một số khái niệm	6
2.1.2 Vai trò của chính sách khuyến ngư nuôi trồng thủy sản vùng ven biển	10
2.1.3 Đặc điểm của nghiên cứu hoàn thiện chính sách khuyến ngư nuôi trồng thủy sản vùng ven biển	12
2.1.4 Mục đích nghiên cứu hoàn thiện chính sách khuyến ngư nuôi trồng thủy sản vùng ven biển	13
2.1.5 Nội dung nghiên cứu hoàn thiện chính sách khuyến ngư nuôi trồng thủy sản vùng ven biển	15
2.1.6 Các yếu tố ảnh hưởng đến chính sách khuyến ngư nuôi trồng thủy sản vùng ven biển	18
2.2 Thực tiễn về hoàn thiện chính sách khuyến ngư nuôi trồng thủy sản vùng ven biển	22
2.2.1 Mô hình khuyến ngư và xu hướng hoàn thiện chính sách khuyến ngư trên thế giới	22
2.2.2 Kinh nghiệm hoàn thiện một số vấn đề trong chính sách khuyến ngư ở một số nước trên thế giới	26

2.2.3	Khái quát về hệ thống chính sách khuyến ngư ở Việt Nam	32
2.2.4	Bài học kinh nghiệm cho nghiên cứu hoàn thiện chính sách khuyến ngư nuôi trồng thủy sản vùng ven biển Bắc Bộ	38
PHẦN 3 PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU		41
3.1	Đặc điểm địa bàn nghiên cứu	41
3.1.1	Vị trí địa lý	41
3.1.2	Đặc điểm tự nhiên	41
3.1.3	Đặc điểm kinh tế - xã hội	43
3.1.4	Đặc điểm nuôi trồng thủy sản vùng ven biển	44
3.2	Phương pháp tiếp cận và khung phân tích	47
3.2.1	Phương pháp tiếp cận	47
3.2.2	Khung phân tích	50
3.3	Phương pháp nghiên cứu	52
3.3.1	Phương pháp thu thập thông tin	52
3.3.2	Phương pháp phân tích số liệu	55
3.4	Hệ thống chỉ tiêu phân tích	60
3.4.1	Phân tổ thống kê số liệu điều tra	60
3.4.2	Một số chỉ tiêu phân tích	60
PHẦN 4 KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU VỀ THỰC TRẠNG CHÍNH SÁCH KHUYẾN NGƯ NUÔI TRỒNG THỦY SẢN VÙNG VEN BIỂN BẮC BỘ		64
4.1	Hoạch định chính sách khuyến ngư nuôi trồng thủy sản vùng ven biển Bắc Bộ	64
4.1.1	Tình hình ban hành chính sách khuyến ngư	64
4.1.2	Mục tiêu, đối tượng thụ hưởng chính sách khuyến ngư	68
4.1.3	Nội dung cơ bản của chính sách khuyến ngư	69
4.2.	Tổ chức triển khai chính sách khuyến ngư nuôi trồng thủy sản vùng ven biển Bắc Bộ	72
4.2.1	Quản lý nhà nước về khuyến ngư	72
4.2.2	Chủ thể tổ chức các hoạt động khuyến ngư	73
4.2.3	Loại hình hoạt động khuyến ngư	76
4.2.4	Kinh phí cho khuyến ngư	77
4.2.5	Tuyên truyền, kiểm tra và giám sát hoạt động khuyến ngư	79
4.3	Kết quả triển khai và tác động của chính sách khuyến ngư đến nuôi trồng thủy sản vùng ven biển Bắc Bộ	81
4.3.1	Hoạt động thông tin tuyên truyền	81

4.3.2	Hoạt động tập huấn, đào tạo	84
4.3.3	Hoạt động xây dựng và thăm quan mô hình	89
4.3.4	Hoạt động tư vấn khuyến ngư: với hình thức cán bộ đến tư vấn	94
4.3.5	Hoạt động tư vấn khuyến ngư: với hình thức hộ đi tư vấn cán bộ	97
4.3.6	Đánh giá tổng hợp kết quả triển khai và tác động của chính sách	100
4.4.	Phân tích các yếu tố ảnh hưởng đến chính sách khuyến ngư nuôi trồng thủy sản vùng ven biển Bắc Bộ	106
4.4.1	Yếu tố ảnh hưởng đến hoạch định chính sách	106
4.4.2	Yếu tố ảnh hưởng đến tổ chức triển khai chính sách	110
4.5	Đánh giá chung về thực trạng chính sách khuyến ngư nuôi trồng thủy sản vùng ven biển Bắc Bộ	120
4.5.1	Mức độ cần hoàn thiện của chính sách	120
4.5.2	Những bất cập và hạn chế	123
4.5.3	Nguyên nhân của những bất cập và hạn chế	125
PHẦN 5 GIẢI PHÁP HOÀN THIỆN CHÍNH SÁCH KHUYẾN NGƯ NHẪM PHÁT TRIỂN NUÔI TRỒNG THỦY SẢN VÙNG VEN BIỂN BẮC BỘ		127
5.1	Bối cảnh phát triển liên quan đến khuyến ngư nuôi trồng thủy sản vùng ven biển Bắc Bộ	127
5.1.1	Bối cảnh thế giới	127
5.1.2	Bối cảnh trong nước và khu vực ven biển Bắc Bộ	128
5.2	Quan điểm, định hướng về khuyến ngư và chính sách khuyến ngư nuôi trồng thủy sản ven biển Bắc Bộ	129
5.2.1	Quan điểm	129
5.2.2	Định hướng	130
5.3	Một số giải pháp hoàn thiện chính sách khuyến ngư nhằm phát triển nuôi trồng thủy sản vùng ven biển Bắc Bộ	133
5.3.1	Nhóm giải pháp cho hoạch định chính sách	133
5.3.2	Nhóm giải pháp cho tổ chức triển khai chính sách	141
PHẦN 6 KẾT LUẬN VÀ KIẾN NGHỊ		148
6.1	Kết luận	148
6.2	Kiến nghị	149
Danh mục công trình đã công bố		151
Tài liệu tham khảo		152
Phụ lục		162

DANH MỤC CHỮ VIẾT TẮT

Chữ viết tắt	Nghĩa tiếng Việt
CNTT	Công nghệ thông tin
ĐVT	Đơn vị tính
FAO	Tổ chức Nông Lương của Liên hiệp quốc (Food and Agriculture Organization of the United Nations)
GDP	Tổng sản phẩm trong nước (Gross domestic product)
HTX	Hợp tác xã
KN	Khuyến ngư
KNĐB	Khuyến ngư đặc biệt
KNQG	Khuyến nông quốc gia
KT-XH	Kinh tế - xã hội
NĐ	Nghị định
NGO	Tổ chức phi chính phủ (Non - governmental organization)
NN	Nông nghiệp
NTTS	Nuôi trồng thủy sản
PTNT	Phát triển nông thôn
QĐ	Quyết định
TB	Trung bình
UBND	Ủy ban nhân dân
UNDP	Chương trình Phát triển Liên hiệp quốc (United Nations Development Programme)
XĐGN	Xóa đói giảm nghèo

DANH MỤC BẢNG

TT	Tên bảng	Trang
2.1	Diện tích nuôi trồng thủy sản mặn, lợ toàn quốc	33
2.2	Ngân sách địa phương chi cho khuyến nông, khuyến lâm và khuyến ngư ở các tỉnh ven biển Việt Nam giai đoạn 2011 - 2015	35
3.1	Diện tích nuôi trồng thủy sản ven biển Bắc Bộ năm 2014	45
3.2	Sản lượng thủy sản nuôi ven biển Bắc Bộ năm 2014	46
3.3	Chọn địa điểm điều tra thu thập thông tin sơ cấp	52
3.4	Số lượng phiếu điều tra phân theo đối tượng	54
3.5	Cách xác định điểm đánh giá trung bình về chính sách	58
3.6	Tiêu chí và mục tiêu phân tổ số liệu điều tra	60
4.1	Chính sách Trung ương có liên quan đến khuyến ngư nuôi trồng thủy sản vùng ven biển Bắc Bộ	65
4.2	Ý kiến đánh giá của cán bộ Trung ương và tỉnh về mức độ ổn định, kịp thời và đồng bộ của chính sách khuyến ngư	67
4.3	Ý kiến đánh giá của cán bộ Trung ương và tỉnh về mục tiêu và đối tượng thụ hưởng chính sách khuyến ngư	68
4.4	Ý kiến đánh giá của cán bộ Trung ương và tỉnh về các quy định trong chính sách khuyến ngư nuôi trồng thủy sản ven biển Bắc Bộ	71
4.5	Ý kiến đánh giá của cán bộ Trung ương và tỉnh về thu hút tư nhân vào các hoạt động khuyến ngư nuôi trồng thủy sản ven biển Bắc Bộ	76
4.6	Ý kiến cán bộ Trung ương và tỉnh về quy trình lựa chọn dự án, hoạt động khuyến ngư nuôi trồng thủy sản vùng ven biển Bắc Bộ	77
4.7	Ngân sách cho khuyến ngư nuôi trồng thủy sản ven biển Bắc Bộ trung bình 1 năm giai đoạn 2012 - 2014	78
4.8	Mức độ hiểu biết của ngư dân về một nội dung trong chính sách khuyến ngư	79
4.9	Ý kiến đánh giá của cán bộ Trung ương và tỉnh về công tác kiểm tra, khen thưởng trong lĩnh vực khuyến ngư ven biển Bắc Bộ	80
4.10	Kết quả tuyên truyền trung bình 1 năm giai đoạn 2012 - 2014	81

4.11	Tỷ lệ áp dụng và hiệu quả kinh tế của thông tin đại chúng	83
4.12	Kết quả tập huấn, đào tạo trung bình 1 năm giai đoạn 2012 - 2014	84
4.13	Mức độ tham gia các lớp tập huấn trung bình 1 năm của các hộ nuôi trồng thủy sản giai đoạn 2012 - 2014	85
4.14	Các đơn vị tổ chức tập huấn đào tạo cho hộ thủy sản (%)	86
4.15	Tỷ lệ áp dụng và hiệu quả kinh tế của tập huấn (%)	88
4.16	Kết quả xây dựng và thăm quan mô hình trung bình 1 năm giai đoạn 2012 - 2014	89
4.17	Mức độ tham gia các chuyến thăm quan trung bình 1 năm giai đoạn 2012 - 2014	90
4.18	Các đơn vị tổ chức thăm quan học tập cho hộ thủy sản	91
4.19	Tỷ lệ hộ bỏ thêm tiền khi đi thăm quan học tập	92
4.20	Tỷ lệ áp dụng và hiệu quả kinh tế của thăm quan	93
4.21	Mức độ tiếp cận với dịch vụ tư vấn trong năm của hộ nuôi trồng thủy sản giai đoạn 2012 - 2014	94
4.22	Các tổ chức đến nhà hoặc vùng nuôi tư vấn cho hộ thủy sản	95
4.23	Tỷ lệ áp dụng và hiệu quả kinh tế của hình thức cán bộ đến nhà hoặc vùng nuôi để tư vấn cho hộ	97
4.24	Mức độ hộ nuôi trồng thủy sản tự đi tư vấn cán bộ trung bình 1 năm giai đoạn 2012 - 2014	98
4.25	Các tổ chức và cá nhân hộ thủy sản hay đến tư vấn	99
4.26	Tỷ lệ áp dụng và hiệu quả kinh tế của hình thức đi tư vấn cán bộ	100
4.27	Sự tham gia của các chủ thể trong tổ chức các hoạt động khuyến ngư nuôi trồng thủy sản vùng ven biển Bắc Bộ	102
4.28	Tác động của khuyến ngư đến hiệu quả kinh tế nuôi trồng thủy sản	105
4.29	Điểm đánh giá của hộ về mức độ đáp ứng nhu cầu thông tin do khuyến ngư cung cấp so với nhu cầu thực tế nuôi trồng thủy sản	105
4.30	Ý kiến đánh giá của cán bộ Trung ương và tỉnh về quy trình và sự tham gia của các chủ thể vào quy trình xây dựng chính sách	108